

AKTİF ÖĞRENME NEDİR

Aktif öğrenme yeni bir düşünce değildir. Yüzyılın başından beri çeşitli yazarlar tarafından zaman zaman dile getirilmiştir. Örneğin, Montessori öğrencilerin neyi öğrenmek istediklerine kendilerinin karar vermesini tavsiye etmiştir, Dewey bilginin öğrenci tarafından keşfedilmesine önem vermiştir. Bu düşüncelere değer verilmesine karşın; aktif öğrenme kavramının gelişmesi, ona yeni anlamların yüklenmesi, bu düşüncelerin doğruluğuna ilişkin ampirik kanıtların toplanması ve onların yaşama geçirilmesi son on yıl içinde olmuştur. Şu anda gelişmiş ülkelerde aktif öğrenme ile ilgili araştırma ve uygulamalar hükümetlerin desteklediği geniş ölçüdeki projeler halinde yürütülmektedir.

Aktif Öğrenme Nedir?

Aktif öğrenme

- Öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleriyle ilgili karar alma fırsatlarının verildiği
- Öğrencinin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir .

Dikkat edilirse burada vurgulanan öğrencinin ilgili kararlar alması ve düşünmenin aktifleşmesidir. Aktif öğrenme anlayışına göre öğrenmenin nasıl gerçekleştirileceği, ne kadar öğrenildiği ve öğrenmeyle ilgili eksiklerin neler olduğu gibi kararları öğrenen almalıdır. Gereksinim duyduğu zaman öğretenden yardım isteyebilir, ancak bu konuda düşünmesi gereken ve sorumluluk taşıyan öğrenendir. İnsanlar bunu yapabilecek kapasitedir. Araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir. Örneğin etkin bir şekilde öğrenen deneklerin ne zaman stratejik davrandıklarının ne zaman davranmadıklarının farkında oldukları ortaya çıkarılmıştır. Aktif öğrenme konusunda dikkati çeken bir başka nokta aktif öğrenmenin “öğrenmeye aktif katılım”ı aşan bir kavram olmasıdır. Aktif öğrenme için aktif katılım gerekli, ancak yeterli değildir. Aktif öğrenme, aktif katılımın göstergeleri olan soru sorma, açıklama yapma vb. davranışların yanısıra öğrenme sürecini planlama, gözden geçirme gibi etkinlikleri de içermektedir.

Ayrıca bazı durumlarda aktif öğrenmenin yanlış anlamalara yol açtığı görülmekte ve konuları öğrencilere paylaştırıp onlara anlattırılarak aktif öğrenmenin uygulandığı düşünülmektedir. Bunun aktif öğrenme olduğu söylenemez. Tam tersine öğretmenin yapması gereken bir işi bu konuda yeterli bilgisi olmayan öğrencilerin yapması verimi düşürmektedir.

Aktif öğrenme öğrencilere konuşma, dinleme, okuma, yazma ve düşünme imkanları sağlar. Ders içeriği, öğrenciden öğrendiğini uygulamayı gerektiren; problem çözme çalışmaları, informal küçük gruplar, simülasyonlar, örnek olaylar, rol yapma vb. etkinliklerle öğrenilir.

Bu noktada aktif öğrenmenin temelini oluşturan başlıca düşüncelere bir göz atmanın aktif öğrenmenin ne olduğunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Aktif öğrenmenin bu kadar ilgi görmesinin başlıca nedenleri şunlardır:

- Kendi öğrenmeleri hakkında söz sahibi olmak öğrencileri güdülemektedir
- Bilgi birikiminde çok hızlı değişmeler olduğu için varolan bilgi ve becerileri kazanmanın yanısıra öğrenmeyi bilen meslek sahipleri diğerlerinden daha başarılı olmaktadır. Bu nedenle aktif öğrenme ile öğrenmeyi öğrenme birleştirilmiştir. Çünkü aktif öğrenme, öğrenciler onun nasıl yapılacağını biliyorlarsa gerçekleşebilir

Aktif Öğrenmenin Temel Düşünceleri

- 1) Öğrenen, öğrenme sürecinin aktif bir ögesidir.
- 2) Öğrenme birikimli bir süreçtir.
- 3) Öğrenmede çevre ile aktif etkileşim önemlidir.
- 4) Öğrencinin öğrenme becerileri geliştirilebilir.
- 5) Öğretimsel işler (öğrenciye ne yaptırdığınız) önemlidir.
 - **Öğrenen, öğrenme sürecinin aktif bir ögesidir**

Aktif öğrenme düşüncesinin yayılmasındaki gecikmenin nedeni yüzyılın başından beri psikoloji ve eğitim bilim alanlarında davranışçılık akımının egemen olmasıydı. Davranışçılık akımına göre öğrenme, uyarın-tepki bağının oluşması ve bu bağın pekiştiricilerle güçlendirilmesi süreci olarak ele alınmaktaydı. Davranışçı öğrenme kuramları; aç bırakılmış ya da bir labirente kapatılmış güvercin, kedi vb. hayvanlar üzerinde yapılan deneylere dayanmaktaydı. Bu deneylerin çoğunda ilgili uyarana doğru tepkiyi gösteren hayvanlar içinde buldukları zor durumdan kurtulmakta ve gösterdikleri tepki pekiştirilmekteydi. Bir başka deyişle bir dahaki sefere o uyarın karşısında o tepkiyi gösterme olasılığı artmaktaydı. Uzun yıllar insan öğrenmesi de bu yaklaşıma göre açıklanmıştır.

Bu yaklaşımın en büyük eksiği yalnızca öğrencinin edimi üzerinde durulması, edimin nedenleri, uyarın-tepki bağı oluşurken olup bitenler üzerinde durulmamasıydı. Davranışçılar öğrenmenin gözlenemeyen kısmı ile ilgilenmiyordu. Öğrencinin anlayıp anlamadığı da pek dikkate alınmıyordu.

Çünkü öğrencilerin öğrenme sürecinde kendilerine aktarılan bilgileri pasif olarak alan ögeler olduğuna inanılmaktaydı. Buna göre, öğreticiler öğrencinin neyi, ne zaman ve nasıl öğreneceğine karar verir ve genellikle onların sessiz, pasif durdukları bir süreçte onlara bildiklerini aktarırlardı. Daha sonra yapılan sınavlarda

öğrenciden kendisine aktarılanları tekrarlaması istenirdi. Bunun altında yatan düşünce anlatılanların öğrencilerce anlatıldığı biçimde anlaşıldığının varsayılması idi. Oysa son zamanlarda bilişsel anlayışla gerçekleştirilen öğrenme araştırmaları bunun böyle olmadığını ortaya çıkarmıştır. Herşeyden önce bir hayvan kapatıldığı labirentin içinde fazla düşünmeden dönüp durabilir ama insan labirentten nasıl çıkacağını planlayarak hareket eder. Bu öğrenme için de geçerlidir. Bu gelişmeler sonucunda aktif öğrenme anlayışı popüler olmuştur. Bu düşünceyi açıklığa kavuşturabilmek için çeşitli araştırmalarda yapılan deneyim ve şu cümlelere bir göz atalım;

“Onu yükseltmek zor bir iş. İnsanın bazen yerlere kadar eğilmesi bazen ayaklarının ucunda yükselmesi gerekebiliyor. Ancak onun yükseldiğini görmek insana müthiş bir zevk veriyor...”

Bu cümleleri ilk kez duyan kişileri yukarıdaki paragrafın neden bahsettiği sorulduğunda “bir insanın yetişmesi”, “insan onurunun yükseltilmesi”, “bir yere ulaşma istenci” vb. yanıtlar alınmıştır. Hatta bir yüksek lisans öğrencisi bu cümlelerin kendisine kitaplık yerleştirmeyi hatırlattığını söylemiştir. Oysa yukarıdaki cümleler uçurtmalarla ilgili bir metinden alınmıştır.

Aynı dili konuşan insanların üç cümleden böyle farklı anlamlar çıkarması ve farklı yorumlar yapması bize öğrenme malzemesini pasif olarak almadığını ve kendine özgü bir biçimde işlendiğini göstermektedir.

Bilişselcilere göre öğrenen yeni duyduklarını gördüklerini öncekilere ekler. Bilgiyi örgütleyerek, sınıflayarak, hipotezler geliştirip onları sınyarak ve yorum yaparak işler. Sonunda gerçekleşen öğrenme, öğrencinin bilgiyi işleme yöntemlerinden ve önceki öğrenmelerinden etkilenmektedir. Öğrenen yalnızca strateji kullanmada değil, yeni bilgileri öncekilerle ilişkilendirme de etkindir. Öğrenenler varolan şemaları kullanarak yeni bilgiyi yapılandırır.

- **Öğrenme birikimli bir süreçtir**

Biraz önceki deneyden çıkarılabilecek bir başka sonuç da öğrenmenin birikimli bir süreç olduğudur. Dinlenen cümlelerden farklı anlamlar çıkarılmasının nedeni kişilerin geçmiş yaşantılarındaki farklılıklardır. Örneğin yukarıdaki cümleleri duyunca kitaplık yerleştirmeyi anımsayan yüksek lisans öğrencisi bir gece önce kitaplığını düzenlemişti.

Buna yol açan etken öğrenilenlerin bellekte şemalar halinde saklanmasıdır. Şema ise belli bir konuda bireyin sahip olduğu bilgilerin tümüdür. Ancak bu bilinenlerin basit bir toplamı değildir. Tersine öğreneni düşündüren dinamik yapılarıdır. Örneğin okuduğunu anlama sürecinde öğrenen önceki bilgilerini ve varolan şemaları kullanarak öğrenme malzemesini yeniden yapılandırır ve yenilerle eskileri ilişkilendirerek anlamlar çıkarır. Örneğin Recht

ve Leslie'nin araştırmasında okuyup anlaması kötü ancak basketbol hakkında bilgisi olan öğrencilerin; basketbolla ilgili bir parçayı okuyup anlamada, okuyup anlaması iyi ancak basketbol hakkında bilgisi olmayanlar kadar iyi edim gösterdikleri saptanmıştır. Bu araştırma ön öğrenmelerin sonraki öğrenmeler üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Şu anda birikimin öğrenme sürecindeki rolü, ön öğrenmelerin kullanımını engelleyen (ön öğrenmelerin düzensizliği, içsel bilgiye ulaşamama vb.) etkenler incelenmekte ve buradan elde edilen bilgilerle öğrenme sürecinin etkinliğinin nasıl artırılacağı araştırılmaktadır.

- **Öğrenmede çevreyle aktif etkileşim önemlidir**

Bir çok yazara göre öğrenme sosyal bir süreçtir. Bir başka deyişle öğrenmenin ve gelişmenin temelinde sosyal etkileşim bulunmaktadır. Örneğin Vygotsky'e göre bilişsel gelişim çocuğın o toplumun daha gelişmiş üyeleri ile etkileşiminin ürünüdür. Bu etkileşim sayesinde çocuk daha sonra karşılaştığı sorunları çözerken kullanabileceği birikimi elde eder yani karmaşık zihinsel beceriler kazanır.

Bu görüş okuldaki öğretmenler için de geçerlidir. Öğrenme sırasında öğrenenlerin birbirleriyle ve öğretenele olan etkileşimi birlikte ortak bir anlayış oluşturmaya çalışmaları öğrenme sürecini verimli kılacaktır. Bunun nedeni etkileşimin öğrencilerin birbirinden ve öğrenmekten hoşlanmalarına yol açmasıdır. Bu da öğrencilerin enerjilerini çalışmalarına vermesini sağlamaktadır.

- **Öğrencinin öğrenme becerileri geliştirilebilir**

Aktif öğrenme anlayışına göre öğrenme yeteneği durağan değil değişkendir. Eğitim yoluyla öğrencilerin öğrenme kapasiteleri artırılabilir. Bu nedenle eskiden olduğu gibi öğrencilerin yeteneklerine göre sınıflanması ve yeteneğin değişmeyen bir özellik olduğu doğru değildir. Tersine bir yandan öğrencinin bir konu alanına özgü bilgi ve becerileri öğrenirken diğer yandan öğrenmeyi öğrenmesi sağlanabilir.

Yapılan araştırmalar da bu görüşleri destekleyen bulgular sağlamışlardır. Kötü öğrencilerin iyi öğrencilerden farkının ön öğrenmelerindeki ve bilişsel strateji kullanımlarındaki farklılıklar olduğu saptanmıştır. Usta öğrenciler bilgiyi usta olmayanlardan daha hızlı işlemektedirler. Ancak daha önce de belirtildiği gibi bu farklılıklar durağan değildir. Bilişsel stratejiler öğrenilebilir. Yetişme ile daha iyi öğrenen olunabilir. Önemli olan öğrencilere bu fırsatların sağlanmasıdır.

- **Öğretimsel işler önemlidir**

Eğitim literatüründe yıllarca öğretmen özellikleri öğretmen davranışları, eğitim programları gibi dışsal kontrol öğeleri üzerinde durulmuş öğrencinin ne yaptığı ne düşündüğü ne algıladığı pek dikkate alınmamıştır. Yukarıda değinilen gelişmelerden sonra öğrencinin algıları, davranışları ve bilişsel süreçleri üzerinde durulmaya başlanmıştır. Öğrencinin ne ürettiği ve üretirken nasıl bir yol izlediği yani öğretimsel işler bu bağlamda dikkati çekmiştir. Örneğin, deneyin etkili bir yöntem olduğu bilinir. Eğer öğrenenlere deneyin nasıl yapılacağı, sonunda nelerin elde edileceği vb. bilgiler paketlenmiş bir biçimde sunulursa deney yapmak da fazla etkili olmayacaktır. Deney yönteminin aktifleşmesi öğrenenin küçük yönlendirmelerle deneyi yapması ve sonuçları keşfetmesi ile sağlanacaktır.

Doyle'e göre öğretimsel işler öğrencinin dikkatini, içeriğin belli noktalarına çeker ve bilgi işleme yollarını belirler. Bu etkiler, bilgiyi anlam çıkarmak için işleme ve yüzeysel özellikler için işleme arasındaki farklılıklarda açıkça görülebilir. Eğer deneklerden bir fotoğrafın içindeki A'ları saymaları istenirse denekler fotoğraftaki diğer özelliklere dikkat etmeyeceklerdir. Benzer biçimde bir şiirdeki kafiyelerin bulunması oradaki ana düşünceyi gözden kaçmasına yol açacaktır.

Öğretimsel işler bu denli önemli iken geleneksel öğretim uygulamalarında genellikle daha önce karşılaşılan bilginin tekrarlanmasını gerektiren bellek işlerine ya da standart bir işlemin uygulanmasını gerektiren işlemsel işlere yer verdikleri görülmektedir. Gerek bellek işlerinde gerekse işlemsel işlerde öğrencinin bilgiyi yeniden üretmesine gerek yoktur. Oysa daha üst düzeyde olan kavrama işlerinde öğrenci bilgiyi yeniden üretir. Örneğin, öğrenme malzemesini kendi cümleleri ile özetleme, ona örnek bulma ya da bir çok işlemin içinden o anda uygulanması gerekeni seçme ve neden onun kullanılacağını açıklamada olduğu gibi.

Aktif Öğrenmenin Amaçları:

- Bilimsel düşünmeyi öğretmek
- Bilgi kaynaklarına ulaşmayı öğretmek
- Problem çözme becerilerini kazanmak
- Neden sonuç ilişkisini kurmayı öğretmek
- Kendilerini yenilemeyi öğretmek
- Toplumsal bilinç kazandırmak
- İletişim becerilerini kazandırmak
- Akıl, bilgi, teknoloji üretebilmeyi sağlamak
- Yönetici ve girişimci insan olmayı öğretmek
- Sosyal becerileri geliştirmek

Aktif öğrenme için 3 koşul vardır:

	Nasıl öğreneceğim?
	Nereyi öğrenemedim?
A) Öğrencinin öğrenme ile ilgili kararlar alması	Hangi stratejileri kullanayım
	Zamanımı nasıl kullanayım
	Bilgiyi keşfetme
	Soru sorma
	Karşılaştırma yapma
	Açıklama yapma
B) Öğrenenin zihinsel yeteneklerini kullanması	Örnek bulma
	Anlam çıkarma
	Önceki öğrenilenlerle bağ kurma
	Değerlendirme
	Çıkarımda bulunma
	Öğrenme kişisel ve içsel bir süreçtir.
C) Sosyal etkileşim	Sosyal etkileşim bu sürecin etkinliğini artırır.

Aktif öğrenme stratejisini oluşturan 4 yapı vardır:

- Konuşma
- Dinleme
- Yazma
- Yansıma: Bilginin bir başka durumda kullanılması

Bu yapılar birbiri ile ilgili şu aktiviteleri içerir:

- Açıklama
- Soru sorma

- Pekiştirme
- Bilgiyi uygun durumlarda kullanma

Kazanılması gereken en temel sosyal beceriler:

1. Duygu ve düşünceleri ifade edebilme, başkalarına güven ve gerçekleştirebilecek riskleri karşılayabilme
2. Yeni arkadaşlıklara açık olma
3. Söylemek istediğini karşı tarafa doğru anlaşılabilir şekilde aktarabilme
4. Sürekli sosyal ilişkiler oluşturabilme
5. Değişik düşüncelere sahip olabilmeyi normal karşılama ve kabul etme.

Öğretilecek grup çalışması becerileri

1- Sessiz olma, sırayla hareket edebilme, birbirine ismiyle hitap edebilme

2- İşbirliği oluşturabilme, fikir ve sonuçlarını aktarabilme, arkadaşlarını çalışmalar için teşvik etme

3- Daha derin bir muhakeme stratejisine yönelme, eldekilerle yetinmemeyi öğrenme

4- Kişileri değil, düşünceleri eleştirme

Aktif öğrenmede kullanılan bazı yöntemler

- İşbirlikli öğrenme
- Keşfederek öğrenme
- Kavram haritası
- Problem çözme
- Örnek olay inceleme
- Araştırma yoluyla öğrenme
- Soru-cevap
- Vızıldama
- Eğitimsel oyunlar
- Tartışma vb.

Uygulanan 40'dan fazla yöntem vardır ve hergün sayı artmaktadır. Burada uygulamak isteyenleri bekleyen en önemli tehlike işi çok hafife alarak hemen herkesin bazı bilgileri edinmesinden sonra bu yaklaşımı uygulayabileceğini zannetmesi; bir ön eğitim olmaksızın hatta rehber aracılığı ile ilk uygulamaların desteklenmesi gerçekleştirilmeden uygulamaya hemen geçilmesidir. Karşılaşacak bazı başarısızlıklar yaklaşımın kötülenerek bir yana itilmesi ve geleneksel uygulamaya dönülmesine yol açabilir.

Birlikte Öğrenme

Bu yöntem Johnson tarafından geliştirilmiştir (1991).

- *Grup oluşturulması.*

Öğrenci sayısı/grup büyüklüğü=dönerek sayılacak sayı

Öğrenciler 1'den 6'ya kadar sayılarak herbirine bir sayı verilir. Daha sonra örneğin bütün birlerin, ikilerin... birer masaya toplanmaları istenir. Eğer ortam buna uygun değilse, klasik dersane ortamı varsa ön ve arka sıralar birbirine dönerek gruplar yapılır.

- *Grupda görev bölüşümü yapılır.*

Malzemeci (metin vb. malzemeyi gruba getirir)

Güdüleyici (grup üyelerini teşvik eder)

Yazıcı ve sözcü (grup ödevini yazar ve sınıfa sunar)

Denetmen (işlerin öngörüldüğü kurallara göre yapılmasını denetler)

Denetmen yardımcısı seçilir veya adlarının ilk harfine göre belirlenir.

- *Metinlerin dağılımı*
- *Metnin bireysel olarak okunması (10 dak.)*
- *Bireysel ödev*

Her öğrenci örneğin 10 dakikalık süre ile öğretmenin sorduğu soruya bireysel olarak yanıt hazırlar.

6- Grup ödevi

Bireysel ödevler bittikten sonra aynı soruya grup yanıt arar. Herkes grupda fikrini söyler ve tartışır. Yine 10 dakikalık süre içinde grup ödevi hazırlanır. Öğrenci bireysel ve grup ödevinden puanlar alabilir.

7-Grup ödevlerinin poster tarzında sergilenmesi

Grupdan bir kişi dönüşümlü olarak posterin önünde bekliyerek savunma, açıklama yapabilir.

8-Toplu tartışma

Grup sözcüleri grubun görüşlerini ve sonucunu sınıfa kısaca anlatır. Öğretmen bu arada yeni açıklamalar veya anlatımlarla konuyu pekiştirip daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir.

* Süreç boyunca öğretmen sınıfı terk etmez. Grupları gezerek soruları cevaplandırır. Açıklama yapar, yardım eder.

Birlikte Soralım Birlikte Öğrenelim

- Bu yöntem Prof. Dr. Kamile Açıkgöz tarafından geliştirilmiştir. 1982den beri uygulanmaktadır.
- *Grup oluşturulması*

Gruplarda öğrenciler çok kısa bir sohbet yapmaları sağlanarak birbirlerine ısınmaları sağlanır. Grubun kendisine bir isim vermesi istenir. Grupda görev bölümü yapılır. Yazıcı, sözcü ve postacı seçilir.

- *Okuma*

Öğrencilere bir metin verilir ve okunması istenir (10 dak.).

- *Bireysel soruların oluşturulması*

Her öğrenci örneğin 10 dk içinde cevabını bildikleri derinliği olan bir soru hazırlar. Sorular gruba sorulur ve grup üyeleri soruyu cevaplandırmaya çalışır.

- *Grup sorularının hazırlanması*

Grup aynı şekilde diğer gruplara sorulacak 2 soru hazırlar ve bunları bir kağıda yazar.

- *Soruların gruplara dağıtılması*
- *Soruların grupca cevaplandırılması*
- *Cevapların sınıfa sunumu*

8- Bütün sınıfın tartışması

gruplar sunumlarını tamamladıktan sonra öğretmen konuyu özetleyerek genel bir tartışma başlatabilir.

* Sürecin sonunda öğretmen kısa bir sınav yapabilir. Bu yöntem kuramsal konularda daha etkili uygulanabilmektedir.

Birleştirme Yöntemi

- Eliot Aronson ve meslekdaşları tarafından geliştirilmiştir. Her öğrenci hem öğretene hem öğrenen durumundadır.
- *Grup oluşturma*

Ders konusunun sayısı ile eşit sayıda öğrenciden oluşan gruplar oluşturulur.

- *Konuları paylaşma ve okuma (15 dak.)*

Gruptaki her kişi ders konularından birini seçer ve konusunu okur.

- *Uzmanlık gruplarında toplanma ve görüşme*

Herkes ayağa kalkarak yeni uzmanlık gruplarında tekrar toplanırlar. Gruplarda bulunan ve aynı konuyu işleyen kişiler yeni gruplar oluştururlar. Bu yeni gruplar kendi konularını 15 dk aralarında görüşürler, tartışırlar, birbirlerine açıklama yaparlar. Bir kağıda adlarını yazarak konuyu özetlerler. Gerektiğinde konuyu basitçe sunabilmek amacıyla şekil, grafik hazırlayarak poster benzeri görsel materyal hazırlarlar.

- *İlk gruplara dönüş*

Katılanlar ilk gruplarına dönerler. Bütün gruplara bir soru yöneltilir. Her kişi kendi konusunu gruba anlatır. Grubun konusunu anlamasına çalışır. Yöneltilmiş soru konusundaki önerilerini ekler. Bundan sonra grup tartışarak bir sonuca varır. Grup sözcüsü gerekli notları alır.

- *Sözcülerin sunuşları*

Sözcüler grubun bulduğu çözümleri sınıfa aktarır. Öğretmen gerekli açıklamaları ve katkıları yapar.

Aktif Öğrenmeyi Gerçekleştiren Stratejiler

- **Yeni bir olayı paylaşmaya davet etmek**

Tanım: Öğrencileri, başlarından geçen yeni veya ilginç bir olayı sınıfla paylaşmaya davet etmek.

Amaç: Öğrencilerin dikkatlerini derse toplamak ve sağlıklı bir sınıf ortamı oluşturmak.

- **Bilineni ve bilinmek isteneni belirlemek**

Tanım: Öğrencileri belli bir çalışmaya hazırlarken veya derse başlarken, onlara konu ile ilgili olarak neleri bildiklerini ve neleri bilmek istediklerini sormak.

Amaç: Bir üniteyi öğrencilerin bilgileri ve soruları üzerine inşa etmek.

- **Akıcı ders planları hazırlamak**

Tanım: Sınıfın yüksek düzeyde katılımını sağlayacak plan hazırlamak.

Amaç: Sınıfta öğrencilerin öğrenme sürecine ceza veya ödül olmaksızın, doğal olarak katılımını sağlayacak kadar çok miktarda olayların ve faaliyetlerin cereyan etmesini sağlamak.

- **Çabuk ve hızlı ilerlemek**

Tanım: Sınıftaki bütün öğrencilerin katılımını sağlayacak biçimde dersin hızlı ilerlemesini sağlamak

Amaç: Öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasını önlemek

- **Aşama aşama ve katmanlı olarak öğretim**

Tanım: Öğretmenin, belli bir konuyu tek defada kavratmaktan ziyade o konuya zaman zaman geri dönerek öğrencilerin derse katılımlarını kaybetme riskini azaltmak

Amaç: Öğrencilerin üzerinden“anında öğrenme” baskısını almak ve onların kişisel ve doğal bir hızla öğrenmelerini sağlamak

- **Sınırlı çeşitlilik sunmak**

Tanım: Sınıfta öğrencilerin katılımlarını sürdürecekt fakat aynı zamanda onların güvenliklerini tehdit etmeyecek şekilde uygulanan yöntemleri sınırlandırmak

Amaç: Dersteki çeşitliliği karmaşıklıktan uzaklaştırmak ve böylece öğrencinin kaygısını azaltmak.

- **Konuşmak veya geçiniz demek**

Tanım: Sınıftaki her öğrencinin konu hakkında sıra ile konuşmasını veya “geçiniz” demesini istemek.

Amaç: Sınıfta konuşan öğrenci sayısını artırmak ve öğrencilere kendi kendilerini yönetme sorumluluğunu kazandırmak

- **Soruya cevap yazmak**

Tanım: Öğretmenin sınıftaki herhangi bir öğrencinin belli bir soruyu cevaplama istemeden veya öğretmenin sorunun doğru cevabını söylemeden önce sınıftaki bütün öğrencilerin kendilerine yöneltilen bir soruya cevap yazmalarını istemek

Amaç: Bir soru hakkında düşünen öğrenci sayısını artırmak.

- **Eşli okumak**

Tanım: İki öğrencinin dönüşümlü olarak birbirlerine sesli olarak okuması

Amaç: Temel okuma becerilerini ve okuma alışkanlığını kazandırmak amacıyla pratik imkanı sağlamak

- **Çalışma ve paylaşım grupları oluşturmak**

Tanım: Öğrenciler ilk önce küçük çalışma gruplarına ayrılarak belli bir problemi anlamaya çalışırlar. Öğrenciler daha sonra farklı çalışma gruplarından oluşan üyelerle bir araya gelerek öğrendiklerini birbirleriyle paylaşırlar.

Amaç: Grup çalışmalarında yüksek düzeyde öğrenci katılımını sağlamak.

- **Yaz-Paylaş-Öğren stratejisi**

Tanım: Öğrenciler önce bireysel olarak bir soruya cevap yazarlar, sonra da birbirleri ile paylaşırlar.

Amaç: Temel yazma becerileri ve yazma alışkanlıkları kazandırmak amacıyla pratik imkanı sağlamak.

- **Az açıklama yapmak ve öğrenme çiftleri ile çalışmak**

Tanım: Öğrenme materyalini sadece bazı öğrencilerin tam anlayabileceği bir şekilde kısaca açıklamak ve böylece öğrencilerin materyali öğrenmek için birbirlerine yardım etmelerini sağlamak

Amaç: Öğrencileri öğrenme sürecinde aktif hale getirmek, öğrencilerin düşünme yetilerini geliştirmek ve sınıfta birbirlerini desteklemelerini sağlamak.

- **Kavramlar ve genellemeler üzerinde odaklaşmak**

Tanım: Bir dersi veya üniteyi birbirinden bağımsız bilgi parçaları veya detayları etrafında değil daha genel kavramlar veya genellemeler etrafında inşa etmek

Amaç: Öğrenmeyi kavramlar veya genellemeler düzeyine çıkarmak

14-Uygulama çalışmaları yapmak

Tanım: Öğrenilenlerin gerçek hayata geçirilebilmesi.

Amaç: Öğrenilenlerin daha anlamlı hale getirilmesi ve pratiğe dökülmesi

15. Bir arkadaşına sor stratejisi

Tanım: Yardım isteyen öğrencilere bir öneri sunmak: “Bir arkadaşına sor”. “Kitabın hangi sayfasındayız ya da ev ödevini tekrarlar mısınız?” gibi sorular.

Amaç: Öğrenciler arasında karşılıklı destek hissinin gelişmesi.

16- İşaret levhaları oluşturmak

Tanım: Öğrencilere öğrenme ve hayat hakkında önemli gerçekleri hatırlatan işaret levhalarının kullanılması.
“Herkesin öğrenmek için düşünmeye ve zamana ihtiyacı vardır.”

Amaç: Öğrencilerin algılayıcı, dengeli ve kendilerinden sorumlu bireyler olmalarını sağlamak

17- Kavram tablosu oluşturmak

Tanım: Sınıfın üzerinde çalıştığı veya öğrendiği ve periyodik olark gözden geçirdiği bir kavram tablosu oluşturmak

Amaç: Anahtar ve önemli kavramların öğrencilerin zihinlerinde taze kalmalarını sağlamak

18-Sonuç cümlesi yazmak

Tanım: Öğrencilerin bir dersin veya kişisel deneyimin üzerine sonuç cümleleri yazmalarını istemek

Amaç: Öğrencilere, kendileri için anlamlı öğrenme yaşantıları sağlamalarına ve bir deneyimden öğrenme alışkanlığını kazanmalarına yardım etmek. Ne öğrendiğini fark etmesini sağlamak.

Aktif Öğrenme Anlayışının Öğretime Yansıması

Öğrenmenin sunulan bilgiyi alma değil bilgiyi yapılandırma, yeni anlamlar çıkarma süreci olduğunun kabul edilmesiyle birlikte öğretimin bilgi aktarmak olduğu görüşü de terkedilmiştir. Öğretmenin bilgi aktardığı, yani anlatım yaptığı ya da bilginin kitap, film, bilgisayar gibi araçlarla öğrenciye gönderildiği; sonra da öğrenilenlerin sunulanları alıp almadığının sınavlarla kontrol edildiği öğretim uygulamalarının da modası geçmiştir. Öğretmenin rolü öğrencinin bilgiyi keşfetmesine ve onu özümsemesine yardımcı olmaktadır. Böylece öğrenci sorulunca tekrarladığı başkasına ait bir bilgiye sahip olmak yerine yeni durumlarda uygulayabildiği kendine ait bilgiye sahip olmaktadır.

Bilişselci yazarlardan Vygotsky öğretimin aktif öğrenme sürecindeki yerini “yaklaşık gelişim alanı” (zone of proximal development) adını verdiği kavramla açıklamaktadır. Buna göre kişinin yalnız başına öğrenemediği ancak bilen birinin yardımıyla öğrendiği bir nokta vardır. İşte burada öğretim ya da birinin kolaylaştırıcılığı gereklidir. Kolaylaştırıcı kişi öğrenenin arkadaşları ya da gereksinim duyulduğu zamanlar öğreten olabilir. Bir başka deyişle öğrenen kendi öğrenmesini sürdürürken takıldıkları noktalarda öğretenden yardım alabilir.

Ders anlatma (konferans) yöntemi ile ilgili bazı bulgular:

- Öğrenciler ders anlatımında zamanın %40’ında dinlemiyorlar.
- Öğrenciler ilk 10 dakikada bilginin %70’ini, son 10 dakikada %20’sini alırlar.
- Öğrencilerin ilk ilgi ve dikkatleri ders sürdükçe sürekli düşer.

- Bir araştırma sonucu; psikolojiye giriş dersini alan öğrenciler dört hafta sonra bu dersi hiç almayan kontrol grubundan sadece %8 daha fazla biliyorlardı.

Aktif öğrenme anlayışı ve geleneksel öğrenme anlayışı ile düzenlenen öğretim ortamları arasındaki farklılıklar Johnson, Johnson ve Smith tarafından çizelge 1’de özetlenmektedir.

Çizelge1: Eski ve Yeni Öğrenme Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

	Eski	Yeni
Bilgi	Öğretenden öğrenene aktarılır	Öğreten ve öğrenen birlikte yapılıdır
Öğrenciler	Öğreten tarafından doldurulacak boş bir araçtır	Aktif, yapıcı, keşfedici ve kendi bilgisine dönüştürücü
Öğretenin Amacı	Sınıflamak ve ayırmak	Öğrencinin yeterliklerini geliştirmek
İlişkiler	Öğreten ve öğrenen arasında kişisel ilişki yok	Öğreten-öğrenci arasında kişisel ilişki var
Bağlam	Yarışmacı, bireysel	Sınıfta ve işte işbirliği
Sayıtı	Her uzman öğretebilir	Öğretim karmaşıktır, yetiştirme gerekir.

Aktif Öğrenmenin Etkililiği

Aktif öğrenmenin etkililiğine ilişkin bir çok kanıt vardır. Örneğin, aktif öğrenme ilkelerinin uygulandığı sosyal etkileşimi ve üst düzey zihinsel becerilerin kullanılmasına elverişli işbirlikli öğrenme tekniklerinin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri üzerinde oldukça önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Aktif öğrenmenin etkili olduğunu kanıtlayan bir başka grup araştırma bulgusu öğrenme stratejileri konusundadır. Örneğin, Weinstein ve Underwood tarafından geliştirilen bir programda öğrencilere yeni öğrenilenlerle öncekiler arasında bağ kurma, öğrenilenler arasındaki anlamlı ilişkileri bulma gibi bilgi işleme stratejileri öğretilmiştir. Öğretim süreci öğrencilere bu stratejileri çiftli çağrışımların öğrenilmesinden okuduğunu anlamaya kadar çeşitli işlerde uygulama becerilerini kazandırmayı amaçlamıştır. Sonunda işleme stratejilerinin öğretilbileceği ve bu programdan geçen öğrencilerin okuduğunu anlama vb. işlerde daha başarılı olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Aktif öğrenmenin farklı alanlardaki (biyoloji ve tarih) etkililiği ile ilgili bir dizi araştırma sonucunda öğrencilere kendi öğrenmesini düzenleme stratejileri (yönelme, yönlendirme, sınama) öğretilmiş ve bu eğitimden geçen öğrencilerin başarılarında artış görülmüştür .

Aktif öğrenmenin etkililiğini kanıtlayan araştırma örnekleri sayılamayacak kadar çoktur. Burada örnekler listesi yapmak yerine Jong'un öğretmen adayları ile yaptığı deneysel çalışmalarda öğrencilerin devam zorunluluğu olmadan teknolojik yönden en donanımlı çevrelerde verilen eğitimi bile bıraktıklarını saptadıktan sonra ulaştığı şu sonuca bir göz atmak tercih edilmektedir: "eğer eğitim, öğrencinin otomatik olmayan çalışmayı gerektiren sonuçlarının biliş ötesi bir biçimde kullanılmak bir başka deyişle öğrencinin düşünceliliğini harekete geçirmek istiyorsa hiper/multimedya öğrenme çevrelerini programın bir parçası haline getirmelidir. Bununla birlikte nuta-program multimedyanın anlam çıkarma aracı olarak kullanılan bir programdır. Eğer olguları hatırlama yeteneğinin ya da problem çözmede hazır paket prosedürlerin kullanılmalarının ödüllendirildiği bir programın içinde yer alıyorsa en zengin teknoloji ve bilgi üretme yönelimli çevreler bile düşünmeyi gerektiren öğrenmeyi gerçekleştiremez."

Eğer aktif öğrenmenin gerçekleştiği bir sınıf ziyaret edilecek olursa bu sınıflardaki öğrencilerin başlıca 5 özelliği dikkatimizi çeker:

- saygınlık
- enerji doluluk
- bireysel sorumluluk
- işbirliği
- bilişsel farkındalık

Aktif Öğrenmenin Önündeki Engeller

Aktif öğrenmenin uygulanması başta öğrenci, ortam ve öğretmen olmak üzere öğretim sisteminin çeşitli öğelerinden kaynaklanan nedenlerle engellenebilir.

Örneğin öğrenciler bağımsız çalışmaya, kendi öğrenmeleri ile ilgili kararları almaya alışık olmayabilirler. Bu düzenlemeyi yapabileceklerine inanmayabilirler. Larsson'ın da belirttiği gibi bazı öğrenciler öğrenmeyle ilgili kararların yalnızca öğretmen tarafından alınabileceğini düşünerek sorumluluğu öğretmene atarlar. Öğretmenler de öğrencilerin bu durumunu görüp kontrolü ele almak zorunda olduğunu hissedebilir. Bu nedenle yalnızca öğrencileri bağımsız bırakmakla yetinmeyip onları bunu başarabilecekleri konusunda ikna etmeliyiz.

Bazı öğrenciler de aktif öğrenmeye inansalar bile onu uygulamak için gerekli bilişsel stratejilere sahip değillerdir. Hatta onun için ne yapmak gerektiğini bile bilmiyor olabilirler. Bu nedenle öğrencilerin yönelme, yönetme, sınama

vb. aktif öğrenme stratejileri konusunda yetiştirilmeleri gerekmektedir. Bu yapıldığı zaman öğrencilerin aktif öğrenmeyi daha etkili bir şekilde gerçekleştirdikleri saptanmıştır.

Öğrenciler için sözkonsu olan bu engeller öğretmenler açısından da önem taşımaktadır. Öğretmenlerin aktif öğrenmeye inanmıyor, onu bilmiyor olması aktif öğrenme düşüncesinin en önemli engellerindendir. Bazı öğretmenler kontrolü öğrenciye vermekten çekiniyor olabilir. Ya da öğretmen öğrencilere sorumluluk verse bile başlangıçta onların başaramadığını görünce tekrar eski usule dönmesi aktif öğrenme uygulamalarının sonunu getirecektir.

Bunlar aşılması olanaksız engeller değildir. Bu açıdan bakılınca aktif öğrenmenin önündeki en büyük engelin bütün yeniliklerin önündeki engel olan **“değişmeye karşı direnme”** olduğu söylenebilir.

Kaynaklar

- 1- Açıkgöz, K.Ü., “Etkili Öğrenme ve Öğretme”, Kanyılmaz Matbaası, İzmir
- 2- Saban, Ahmet, “Öğrenme Öğretme Süreci”, 2000-Ankara Nobel Yayın Dağıtım
- 3- Oliver, K., “What is active learning?”